

ЗМІСТ І ФОРМИ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

THE CONTENT AND FORMS OF A DUAL EDUCATION WITHIN THE PROFESSIONAL PREPARATION OF STUDENT YOUTH IN THE INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Швидкі зміни в усіх сферах життя сучасного суспільства, активний розвиток новітніх технологій зумовлюють підвищення уваги до професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Значні реформи у вищій освіті, зокрема на рівні функціонування професійної освіти, висувають вимоги і до виховання нового покоління, підготовки висококваліфікованих спеціалістів, актуалізують проблеми підвищення якості професійної підготовки через опанування знань, умінь і навичок обраної професії.

Населення України надзвичайно освічене, у загальному рейтингу ми на четвертому місці у світі за кількістю громадян, які мають вищу освіту. Однак за якістю підготовки персоналу в компаніях і організаціях ми 94-ті, а 80% громадян узагалі не використовують свої дипломи за призначенням. Роботодавці скаржаться, що навіть магістри виявляються не готовими до роботи, а тому студентську молодь доводиться перенавчати.

Термін «дуальна система» як педагогічний термін був уведений в середині 1960-х років у Німеччині – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання.

Як показує практичний досвід, поряд з отриманими студентами знаннями, уміннями та навичками, у формуванні майбутнього педагога саме рівень підготовки до професійної діяльності є важливим складником його характеристики. Отже, результатом роботи закладу освіти в теперішніх умовах має стати переорієнтація освітнього процесу на формування у студентів компетентностей, які відіграють важливу роль у розв'язанні фахових завдань.

Усунення недоліків під час професійної підготовки студентів за використанням традиційних форм і методів навчання вбачаємо у впровадженні дуальної форми навчання в освітній процес закладів вищої освіти, яка дозволить подолати розрив між теорією і практикою. Саме в такому контексті вбачаємо професійну підготовку майбутніх фахівців, де б теоретична частина їх підготовки проходила в освітньому закладі, а практична – на робочому місці.

Проте для реалізації будь-якої практичної чи наукової діяльності недостатньо висловити міркування, потрібно знайти форму, за втілення в яку ця ідея могла б реалізуватись у житті, зробитися придатною для використання.

Ключові слова: професійна підготовка, вища освіта, студентська молодь, дуальна освіта, форми.

The rapid changes in all spheres of life in modern society, the active development of new technologies, lead to increased attention to professional training of specialists in higher education institutions. Significant reforms in higher education, in particular at the level of functioning of vocational education, also require the education of a new generation in the training of highly qualified specialists, and actualize the problems of improving the quality of vocational training through the acquisition of knowledge, skills and skills of the chosen profession.

Ukraine's population is extremely educated and we are ranked fourth in the world by number of citizens with tertiary education. However, the quality of training in companies and organizations is 94, and 80% of citizens do not use their diplomas for their intended purpose. Employers complain that even masters are not ready for work, and therefore student youth have to retrain. The term "dual system" as a pedagogical term, was introduced in the mid-1960s in Germany – as a new, more flexible form of vocational training organization.

Practical experience shows that, in addition to the students' knowledge, skills and abilities, in shaping the future teacher, the level of preparation for professional activity is an important component of the future teacher's characteristics. Therefore, as a result of the work of the educational institution in the present conditions, there should be a reorientation of the educational process to the acquisition of competencies by students, which play an important role in solving professional problems. The elimination of shortcomings in the professional training of students using traditional forms and methods of learning, we see in the introduction of dual forms of education in the educational process of institutions of higher education, which will bridge the gap between theory and practice. It is in this context that we see the professional training of future specialists, where the theoretical part of their training would take place in an educational institution, and practical – in the workplace.

However, in order to carry out any practical or scientific activity it is not enough to express an opinion, it is necessary to find a form, embodied in which, this idea could be realized in life, become suitable for use.

Key words: vocational training, higher education, student youth, dual education, forms.

УДК 378.147.091.31-027.22

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-4.28>

Кожокар М.В.,

канд. пед. наук,
викладач кафедри фізичного виховання
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Галан Я.П.,

канд. наук з фіз. виховання і спорту,
доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання і спорту
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Палагнюк Т.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри фізичного виховання
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Васкан І.Г.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри фізичної культури
та основ здоров'я
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Ще більш фундаментальною та загальною проблемою натеper є слабка відповідність викладачів у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) специфіці професійної діяльності у сфері зайнятості. Зараз стало необхідним засвоювати навички та знання поза робочим місцем.

Сьогодні перед закладами вищої освіти поставлені завдання забезпечити високі освітні та наукові стандарти, задовольнити культурні й соціальні потреби людей, суспільства та держави у процесі підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.
Дуальна система освіти вважається високое-

фективною у прискоренні переходу молоді від навчання до роботи, тому привернула свою увагу у світі протягом останніх років.

Аналізуючи «Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні», зазначимо, що залишається відкритим питання про те, які саме предметні знання та які педагогічні знання є справді функціональними й актуальними для професійної підготовки молодого покоління в закладах вищої освіти.

Проблему дуальної освіти в європейських освітніх закладах, яка посідає одне з важливих місць, висвітлено в роботах таких європейських дослідників, як: Д. Бауд, Дж. Бреннан, Дж. Гарнетт, І. Каннінгем, К. Костлі, Б. Літл, І. Ніксон, Дж. Релін, Н. Соломон, Б. Уокмен та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Кардинальні зміни, що відбуваються в системі освіти України, потребують формування нового підходу до навчання фахівців, який забезпечить не лише високу якість знань, а й достатній рівень професійних навичок, розвиток самостійності в ухваленні рішень, уміння їх реалізовувати в майбутній професійній діяльності. Зв'язок між теорією та практикою є темою різноманітних наукових моделей і дискурсів і ще не з'ясований у повному обсязі [13, с. 29].

Мета статті – проаналізувати вплив дуальної освіти на процес підготовки студентів до їх професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Конкурен-тоспроможність України у світі і високий рівень життя громадян у першу чергу залежать від якісної професійної підготовки фахівців. Один із чільних міжнародних лідерів із професійної підготовки висококваліфікованих працівників натеper – Євро-союз, який, у свою чергу, завдячує новій системі професійної освіти і навчання – дуальній.

Незважаючи на високий рівень безробіття серед молоді в багатьох країнах Європейського Союзу, передбачається, що впровадження дуальної форми навчання в освітній процес є ключовим чинником для забезпечення молоді прямим доступом до ринку праці. Крім того, розглядають її як стійку модель системи освіти, яка враховує потреби ринку праці та використовує їх для всебічного розвитку компетенції на основі професійного стандарту. Це вигідно для підприємств, коли випускники навчальних закладів, яких вони братимуть на роботу, матимуть широку кваліфікацію та будуть «професійно кваліфікованими». Тому підприємства, установи чи організації в момент прийняття на роботу не матимуть необхідності в «навчанні на роботі» [2]. Така форма роботи практикується в Німеччині, Данії та інших країнах Євросоюзу. Часто німецькі та датські системи професійної освіти подаються як прототипи подвійних систем навчання, які варто наслідувати [12, с. 6].

Німеччина є лідером в європейських країнах за кількістю дуальних програм. Це перша країна, яка розвинула дуальну систему навчання, завдяки якій економіка стала набагато сильнішою, а рівень працевлаштування молоді – найвищим.

Навчання за дуальною освітою передбачає поєднання навчального та виробничого процесів. Це для нашої країни нова і перспективна форма здобуття якісної та професійної освіти [10].

Концепція з підготовки фахівців у закладах освіти за дуальною формою – це результат багаторічного проєкту, у якому були задіяні університети, міжнародні організації та Міністерство освіти і науки України, упровадження такої системи надзвичайно актуальне. Спеціалісти повинні здобувати знання високого рівня, а такі знання можуть надати заклади вищої освіти.

Процес напрацювання законодавчої бази, кращих практик з імплементації дуальної освіти розпочався в Україні вже майже п'ять років тому.

Основним завдання запровадження дуальної освіти навчання в освітній процес закладів вищої освіти є усунення застарілих методів і форм навчання майбутніх фахівців, подолання розриву між теорією і практикою, підвищення рівня якості підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців [7].

Студенти поєднують навчання та стажування на підприємстві. Тому кількість підготовлених фахівців із конкретної спеціальності буде відповідати замовленням конкретної кількості місць освітнім закладам від підприємств, які і будуть брати активну участь у розробленні та формуванні навчальної програми [6].

Ми повинні чітко відокремити досвід поєднання студентами навчання і роботи від дуальної освіти. Коли студент працює, він не відвідує обов'язкові заняття, які, звичайно ж, доведеться відпрацювати. За дуальною формою навчання робота стає невід'ємною частиною навчання. Отже, кількість практичних годин на роботі, що приблизно дорівнює кількості навчальних годин у закладі вищої освіти, називається дуальною формою навчання [6]. В Україні вже запрацювала дуальна освіта, але це поодинокі випадки, а нам потрібна система. Державним закладам вищої освіти потрібна підтримка бізнесу, за допомогою якого відбудеться швидка реалізація змін у системі освіти. Упровадження дуальної форми навчання у ЗВО є вигідним, тому що виші перебувають у постійному пошуку фінансів, які їм украй необхідні для оновлення застарілої матеріально-технічної бази.

Сучасна вища освіта покликана забезпечити фундаментальну наукову і професійно-практичну підготовку до певного освітнього рівня. Тому ЗВО забезпечують таку підготовку фахівців щодо освітніх рівнів, які зазначені в Законі України «Про освіту» [5].

Основна мета реформи вищої освіти – забезпечення якості освіти. Поліпшення якості освіти зупинить відтік молодих людей за кордоном.

Питання збільшення відтоку кваліфікованих фахівців з України обговорювались під час круглого столу «Майбутнє ринку праці в Україні», організованого та проведеного 19 березня 2018 р. Учасники круглого столу обговорили питання формування та збереження трудового потенціалу з огляду на тенденцію масової міграції українських громадян працездатного віку, а також катастрофічну нестачу кадрів, необхідність запровадження нових форм і видів професійної підготовки, зокрема в закладах вищої освіти. Уже сьогодні вища освіта розвивається в контексті ринкових перетворень [14, с. 243].

До недавнього часу роботодавці не мали суттєвого впливу на зміст освіти, повинні були приймати фахівців після закінчення навчання з недостатнім рівнем умінь і знань, оскільки зміст освіти був поза їхнім контролем.

Як засіб забезпечення реалізації цього набору цілей треба виконати такі завдання:

- провести глибокий аналіз потреб ринку праці щодо кваліфікованих спеціалістів відповідно до попиту на конкретні професії;
- забезпечити відповідність попиту та пропозицій робочої сили щодо професій та спеціалізацій на ринку праці;
- створити нові робочі місця для кваліфікованих працівників;
- підвищити якість освітньої та професійної підготовки;
- розширити сфери підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- створити сучасні системи безперервного трудового навчання;
- запровадити концепції навчання протягом усього життя як звичайної практики [14, с. 244].

Основними умовами у виборі форм організації освітньої діяльності студентської молоді є: зміст дисципліни, тема й мета заняття, вибір основних методів і засобів навчання, побудова заняття, форми організації студентів на занятті, якість знань студентів, рівень педагогічної майстерності педагога.

У результаті навчання студенти повинні вивчати соціально-психологічний клімат у колективі; працювати з активом групи; застосовувати на практиці нові освітні технології; завбачувати рівень досягнення мети інновацій; в умовах спільної діяльності колективу залежно від виробничих завдань за відповідними методиками застосовувати адекватні методи комунікації; розв'язувати практичні завдання, використовувати теоретичний матеріал та досвід під час вирішення завдань у майбутній професійній сфері діяльності.

Упровадження дуальної форми навчання привело до змін в освітньо-виховному про-

цесі, як-от: зміни в навчальному часі: теоретичні заняття – 30%, практика – 70% годин; запровадження блочно-модульного освітнього процесу: теорія – 1–2 тижні, практика – 4–8 тижнів.

Як ми вже зазначали, невід'ємною складовою частиною підготовки фахівців у ЗВО є здобуття практичних навичок студентів. Аналізуючи сучасний етап підготовки фахівців, ми бачимо, що відбувається тісний зв'язок із ринком, де пропозиції домінують над попитом.

Через радикальні зміни соціально-економічних перетворень, які відбуваються у країні, спостерігається величезний розрив між попитом і пропозицією. Щодо прогнозування запиту в підготовці спеціалістів у закладах вищої освіти, то тенденція невідповідності темпів підготовки наукових та інженерних кадрів темпам наукового і технічного прогресу наявна дотепер.

Висновки. Охарактеризувавши дуальну форму освіти в Україні, зауважимо, щоб економіка нашої держави могла на рівних конкурувати з європейськими країнами, необхідно готувати професійно підготовлених висококваліфікованих фахівців, які матимуть відповідний професійний рівень. Для цього насамперед необхідно змінити методологію, трансформувати навчальні програми відповідно сучасному рівню. Процес підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти підтримується на державному рівні, його необхідно пришвидшити та впровадити в якомога більшій кількості освітніх закладів.

Ми готові констатувати, що загальна тенденція освітніх реформ у цій частині абсолютно коректна. Однак її реалізація на практиці стикається із серйозними перешкодами, тому великі зусилля щодо роз'яснення повинні бути зроблені на державному рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойчевська І. Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді Німеччини. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009.
2. Всеосвіта 2018. URL: <https://vseosvita.ua/news/urad-zatverdiv-konceptiu-dualnoi-osviti-2432.html> (дата звернення: 25.02.2020).
3. Дрозач М. Розвиток професійного навчання кадрів на виробництві в контексті зарубіжного досвіду. *Наука та інновації*. 2008. Т 4. № 3. С. 88–94.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 / Верховна Рада України. *Законодавство України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 20.02.2020).
5. Про вищу освіту : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № № 38–39. Ст. 10. Пп. 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : розпорядження КМУ від 19 вересня 2018 № 660-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#n9> (дата звернення: 26.02.2020).

7. МОН. Дуальна освіта. 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 23.02.2020).

8. Мельник О. Професійна підготовка викладачів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах Німеччини : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 299 с.

9. Пешкова Г. Український інтерес. 2020. URL: <https://uain.press/articles/vchytysya-na-roboti-yak-zapratsuyuе-dualna-osvita-v-ukrayini-943921> (дата звернення: 25.02.2020).

10. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. 2020. URL: <https://eenu.edu.ua/>

[uk/articles/dualna-osvita-v-diyi-u-snu-pidpisali-tristoronnyu-ugodu-universitet-biznes-studenti](https://eenu.edu.ua/uk/articles/dualna-osvita-v-diyi-u-snu-pidpisali-tristoronnyu-ugodu-universitet-biznes-studenti) (дата звернення: 22.02.2020).

11. Щудло А. Інституційні ризики вищої педагогічної освіти. *Український соціум*. 2012. № 4 (43). С.185–196.

12. Approaching Apprenticeship Systems from a European Perspective / T. Deissinger et al. *Waxmann Verlag GmbH*. 2018. URL: <https://www.bibb.de/veroeffentlichungen/en/publication/show/7987> (дата звернення: 28.02.2020).

13. Approaching Apprenticeship Systems from a European Perspective / P. Sergii et al. *Waxmann Verlag GmbH*. 2018. URL: <https://www.bibb.de/veroeffentlichungen/en/publication/show/7987>.